

07/14

Sveikatos apsaugos ministerijoje
G A 2011-11-05 A
20... m. ... mėn. ... d.
Nr. 9-18168

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai
Šventaragio g. 2
01510 Vilnius

2011-11-03 Nr. I-11-11

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai
Vilniaus g. 33
01506 Vilnius

DĖL TEISMO SPRENDIMO

Siunčiame 2011 m. lapkričio 2 d. teismo sprendimą.
PRIDEDAMA. 6 lapai.

Raštinės vedėja

Dalia Hoppenienė

Loreta Česnavičienė, tel. (8 5) 268 5230

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2011 m. lapkričio 2 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Romos Sabinos Alimienės, Audriaus Bakavecko (pranešėjas), Romano Klišausko (kolegijos pirmininkas), Arūno Sutkevičiaus ir Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės, sekretoriaujant Loretai Česnavičienei,

dalyvaujant atsakovo Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos atstovei Irinai Urbonei, atsakovo Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos atstovui Aleksandrui Naujūnui,

viešame teismo posėdyje išnagrinėjo norminę administracinę bylą pagal Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 1V-380/V-618 „Dėl Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado patvirtinimo“ (2007 m. kovo 22 d. įsakymo Nr. 1V-102/V-172 redakcija) priedo Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado taikymo paaiškinimų 17 punkto 2 dalis, kurioje nustatyta, kad dėl nepakankamo fizinio išsivystymo netinkamai tarnybai pripažįstami nauji priimamieji vyrai, kurių ūgis mažesnis kaip 160 cm, moterys, kurių ūgis mažesnis kaip 155 cm, atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnį bei Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktą (2008 m. įstatymo Nr. X-1602 redakcija).

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjos skundą, kuriuo ji prašė panaikinti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – ir Vidaus reikalų ministerija) Medicinos centro Centrinės medicinos ekspertizės komisijos 2010 m. liepos 7 d. ekspertinį sprendimą „netinkamas tarnybai“ bei diagnozuotą ligą „sulėtėjusi raida dėl baltymų ir energetinių medžiagų trūkumų“ (Tarptautinėje statistinėje ligų ir sveikatos problemų klasifikacijoje (TLK-10) žymima kodu E45).

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2010 m. gruodžio 1 d. nutartimi nutarė kreiptis į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą, prašydamas ištirti, ar Lietuvos Respublikos

vidaus reikalų ministro (toliau – ir vidaus reikalų ministras) ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro (toliau – ir sveikatos apsaugos ministras) 2003 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 1V-380/V-618 „Dėl Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose mokymo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado patvirtinimo“ patvirtintų Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose mokymo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado taikymo paaiškinimų 17 punkto 2 dalis, kurioje nustatyta, kad be papildomo 17 punkto 1 dalyje numatyto tyrimo – kūno morfologinių ir funkcinių rodiklių lyginimo su labai mažais morfologiniais funkciniais rodikliais, nustatytais 18 metų amžiaus asmenims, bei vadovavimosi kitais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos rekomenduotais, morfologiniais ir funkciniais rodikliais (proporcijos, funkciniai rodikliai, lytinio brendimo požymiai), dėl nepakankamo fizinio išsivystymo netinkamais tarnybai pripažįstami nauji priimamieji vyrai, kurių ūgis mažesnis kaip 160 cm, moterys, kurių ūgis mažesnis kaip 155 cm, atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – ir Konstitucija) 29 straipsnį bei Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktą

Teismas 2010 m. gruodžio 1 d. nutartyje nurodė, jog Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto 10 straipsnio 1 dalis numato, kad į tarnybą Kalėjimų departamente ir jam pavaldžiose įstaigose savanoriškumo ir atrankos pagrindu priimami ne jaunesni kaip 18 metų valstybinę kalbą mokantys Lietuvos Respublikos piliečiai, kurie pagal išsilavinimą, asmenines savybes, dalykinį ir fizinį pasirengimą, sveikatos būklę tinka eiti Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų pareigūnų pareigas, o 4 dalyje numatyta, kad asmenų, priimamų į tarnybą Kalėjimų departamente ir jam pavaldžiose įstaigose, ir pareigūnų tinkamumo tarnybai pagal sveikatos būklę patikrinimą Kalėjimų departamento arba jam pavaldžios įstaigos siuntimu atlieka Vidaus reikalų ministerijos Medicinos centras. Į tarnybą Kalėjimų departamente arba jam pavaldžiose įstaigose negali būti priimtas asmuo, pagal Medicinos centro sveikatos būklės patikrinimo išvadą netinkamas tarnauti pareigūnu Kalėjimų departamente arba jam pavaldžiose įstaigose (Statuto 11 str. 1 d. 1 p.). Centrinei medicinos ekspertizės komisijai buvo pavesta atlikti specializuotą medicininę ekspertizę – nustatyti naujo priimamojo (t. y. pareiškėjos) tinkamumą tarnybai Kalėjimų departamente arba jam pavaldžiose įstaigose, t. y. eiti Šiaulių tardymo izoliatoriaus Psichologinės tarnybos psichologo pareigas. Centrinės medicinos ekspertizės komisija pareiškėjos skundžiamu sprendimu konstatavo, kad ji yra netinkama tarnybai pagal Sąvade nustatytą tinkamumo sveikatos būklės reikalavimų III skiltį: jai buvo nustatytas sutrikimas, Tarptautinėje statistinėje ligų ir sveikatos problemų klasifikacijoje (TLK-10) žymimas E 45. Taip pat teismas pažymėjo, kad iš byloje esančių medicininių dokumentų matyti, jog tokia diagnozė buvo pripažinta dėl pareiškėjos mažo ūgio. Teismas nurodė, jog pagal Sąvado 17 punktą nepakankamas fizinis išsivystymas yra priežastis pripažinti asmenis netinkamais tarnybai, o šio punkto paaiškinimuose nurodoma, kad nepakankamas fizinis išsivystymas apimta būkle, kai tiriamojo asmens kūno morfologiniai ir funkciniai rodikliai yra lygūs arba mažesni už labai mažus morfologinius ir funkcinius rodiklius, nustatytus 18 metų amžiaus asmenims; nustatant nepakankamą fizinį išsivystymą vadovaujamosi šiame punkte įtvirtintais bei kitais, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos rekomenduotais morfologiniais ir funkciniais rodikliais (proporcijos, funkciniai sutrikimai, lytinio brendimo požymiai). Pagal Sąvado 17 punkto paaiškinimų 2 dalį iš bendros asmenų grupės išskiriami asmenys, kurie pripažįstami nepakankamai fiziškai išsivysčiusiais pagal vienintelį parametą – ūgį: dėl nepakankamo fizinio išsivystymo netinkamais tarnybai pripažįstami nauji priimamieji vyrai, kurių ūgis mažesnis kaip 160 cm, moterys, kurių ūgis mažesnis kaip 155 cm. Būtent šios nuostatos pagrindu buvo priimtas pareiškėjos skundžiamas sprendimas, jokie tyrimai jai, išskyrus ūgio matavimą, pripažįstant E45 diagnozę, nebuvo atlikti.

Teismas nurodė, jog pagal Konstitucijos 29 straipsnį žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo,

įsitikinimų ar pažiūrų. Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ir pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Taigi, teismo nuomone, kiekvienas teisės aktas, kuris numato objektyviomis priežastimis nepateisinamų privilegijų teikimą priklausomai nuo lyties, turi būti laikomas neatitinkančiu Konstitucijos bei įstatymų. Dėl šių argumentų teismui kilo abejonių, ar vidaus reikalų ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymo Nr. IV-380/V-618 priedo Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose mokymo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado taikymo paaiškinimų 17 punkto 2 dalis, kurioje nustatyta, kad be papildomo 17 punkto 1 dalyje numatyto tyrimo – kūno morfologinių ir funkcinių rodiklių lyginimo su labai mažais morfologiniais ir funkciniais rodikliais, nustatytais 18 metų amžiaus asmenims, bei vadovavimosi kitais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos rekomenduotais, morfologiniais ir funkciniais rodikliais (proporcijos, funkciniai rodikliai, lytinio brendimo požymiai), dėl nepakankamo fizinio išsivystymo netinkamais tarnybai pripažįstami nauji priimamieji vyrai, kurių ūgis mažesnis kaip 160 cm, moterys, kurių ūgis mažesnis kaip 155 cm, atitinka Konstitucijos 29 straipsnį ir Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

II.

Rengiant norminę administracinę bylą nagrinėti Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, gauti atsakovų Vidaus reikalų ministerijos ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – ir Sveikatos apsaugos ministerija) atsiliepimai.

Atsakovas Vidaus reikalų ministerija atsiliepime nurodė, jog, jo nuomone, ginčijama nuostata nurodytiems teisės aktams neprieštarauja dėl šių argumentų:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – ir Konstitucinis Teismas) ne kartą yra pažymėjęs, kad Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygybės principas – tai formalios teisinės lygybės principas; šis konstitucinis principas nepaneigia to, kad įstatyme gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu (1996 m. sausio 24 d., 2000 m. gegužės 8 d., 2000 m. rugsėjo 19 d. nutarimai). Kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, tam tikrais atvejais, tai yra esant pakankamai motyvuotam ir pagrįstam reikalui, įstatymu atskiroms subjektų grupėms galima nustatyti specialų teisinį statusą ar įtvirtinti tam tikrus teisinės padėties skirtumus; taigi konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones pagal jų statusą; ribojimai asmens ar asmenų grupės atžvilgiu yra įvairūs ir paprastai nustatomi dėl dviejų priežasčių: dėl objektyvių skirtumų (lytis, amžius ir kt.) arba dėl to, kad to reikalauja visuomenės interesai (pvz., pilietybė) (Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas). Atsižvelgiant į tai, atsakovo nuomone, lyčių objektyvių skirtumų pagrindu skirtingų lyčių atstovams galima nustatyti ir taikyti skirtingus reikalavimus.

2. Morfologiniais ir funkcinės būklės tyrimais įrodyta, kad žmogaus fizinis pajėgumas (jėga, ištvermė ir energijos sandauga) yra tiesiogiai susiję su jo morfologiniais ir fiziologiniais duomenimis, taip pat ir ūgiu (Janina Tutkuvienė. Vaikų augimo ir brendimo vertinimas. – Vilnius, 1996). Tai, kad Sąvade įtvirtinta žemutinė ribinė ūgio norma vyrams – 160 cm (8-11 cm mažesnė nei medicinos literatūroje nustatyta žemaūgių vyrų riba), o moterims – 155 cm (tik 1 cm mažesnė nei medicinos literatūroje nustatyta žemaūgių moterų riba), suponuoja būtent objektyvūs veiksniai, t. y. fizinis pajėgumas. Tyrimais įrodyta, kad, pavyzdžiui, statistiškai vidutinio 18 m. berniuko, kurio ūgio vidurkis – 170 cm, o svorio – 54 kg (t. y. 3 procentilė), funkcinis rodiklis (atskirų raumenų grupių dinamometrija, spirometrija) apytikriai gali atitikti 18 m. mergaitę, esanti daugiau kaip 174 cm ūgio ir 74 kg svorio (tarp 90 ir 97 procentilės). Būtent dėl tokios funkcinių rodiklių proporcinės atitikties, berniukų ir mergaičių raumenų masės

skirtumo ir siekiant ekvivalentiško fizinio pajėgumo, sąvade įtvirtinta minimali ūgio riba moterims 155 cm (atitinka 18 metų mergaičių 3 procentilės ūgi, vengiant diskriminacijos dėl ūgio) ir 160 cm – vyrams (10 cm mažesnis už 3 procentilės 18 m. berniukų ūgi). Pasak atsakovo, tai proporcingi dydžiai fizinio pajėgumo aspektu. Tarp pretenduojančių į vidaus tarnybą ir vidaus tarnybos sistemos pareigūnų vyrai nuo 160 iki 170 cm ūgio sudaro apie 5 proc.

3. Sąvade įtvirtinti minimalūs morfologiniai parametrai vyrams ir moterims suderinti su Asmenų, pretenduojančių į vidaus tarnybą, bendrojo pasirengimo reikalavimais, patvirtintais vidaus reikalų ministro 2003 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. 1V-282. Tik unikaliems priskirtinai atvejais minima fizinį pajėgumą gali pasiekti mažesnio nei 155 cm ūgio moterys ir be problemos – vyrai, kurių ūgis nuo 160 iki 170 cm. Statutinė tarnyba vidaus reikalų sistemoje visada pradedama nuo įvadinio mokymo arba mokymosi tam tikslui skirtose mokymo įstaigose, kur mažiau treniruotų asmenų fizinis pajėgumas didėja dėl intensyvių fizinio pasirengimo pratybų ir sistemingai palaikomas visą tarnybos vidaus reikalų įstaigose laikotarpį, todėl, atsakovo nuomone, Sąvade įtvirtinti vyrų ir moterų ūgio ir kūno masės indekso minimalūs dydžiai būtino minimalaus fizinio pajėgumo požiūriu yra pagrįsti ir proporcingi.

4. Fizinio pajėgumo, būtino statutinių pareigūnų profesionalumui ir efektyvumui, aspektu ginčijamas klausimas bei precedentas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje C-229/08 yra tapatūs, o morfologinių parametrų, kurie yra gamtos duotybė, ribinių normų, būtinų tinkamam fiziniam pajėgumui statutinėje tarnyboje, nustatymas nėra diskriminacinis. Tiek nagrinėjamu atveju, tiek minėtoje Teisingumo Teismo byloje esminis yra fizinio pajėgumo klausimas, o pastarojoje byloje amžiaus ribojimas ne diskriminaciniu laikomas dėl to, kad fizinis pajėgumas yra su amžiumi (o nagrinėjamu atveju – su morfologiniu ūgio parametru) susijusi savybė.

5. Sąvade, atsižvelgiant į jo paskirtį, nustatytos ligų ir sveikatos problemų ribinės normos, kurios būtinos tam, kad asmuo vidaus tarnybos sistemos pareigūno (policininko, ugniagesio gelbėtojo, pasieniečio ir kt.) funkcijas atliktų be nepagrįstos rizikos sau, tarnybos partneriui, žmonių sveikatai ar gyvybei, tarnybos tikslui. Dėl to Sąvade įtvirtintos ligų ir sveikatos problemų ribinės normos nėra ir negali būti tapatinamos su morfologinių ir fiziologinių savybių ribiniais dydžiais, kurie nustatomi Lietuvos gyventojams siekiant stebėti jų fizinį išsivystymą. Taip pat nagrinėjama norma negali būti vertinama tik pareiškėjos individualioje byloje, kurioje kilo abejonės dėl ginčijamos nuostatos teisėtumo, siekiamų eiti pareigų aspektu, kadangi Sąvada skirtas patikrinti sveikatos būklę pretenduojančių tapti pareigūnais, t. y. asmenimis, kurių tarnyba be tiesioginių pareigų atlikimo grindžiama ir nuolatinio bendrųjų pareigūno pareigų vykdymo principu. Taigi nagrinėjama teisės norma neturi būti vertinama vienų ar kitų pareigybių priskyrimo statutinėms pareigybėms pagrįstumo klausimo kontekste, nes ji skirta būtent statutinėms pareigybėms, o ar pagrįstai tam tikra pareigybė priskirta statutinei, turi būti nagrinėjama atskirai.

6. Tiek Sąvado, tiek Sąvado priedo projektas buvo išsamiai nagrinėtas ir suderintas su Lietuvos universitetinių klinikų medicinos mokslo, mokymo ir praktikos specialistais, o Sąvado projekte įtvirtintos minimalios morfologinių dydžių ribos – su Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedra (vedėja prof. Janina Tutkuvienė). VšĮ Kauno medicinos universiteto klinikos ir VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikos dėl Sąvado projekte numatytų įtvirtinti morfologinėmis ir fiziologinėmis savybėmis pagrįstų ligų ir sveikatos problemų ribinių normų pastabų ir pasiūlymų neturėjo.

7. Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytas įpareigojimas darbdaviui, įgyvendinant moterų ir vyrų lygias teises, priimant į darbą ar perkeltiant į aukštesnes pareigas, taikyti vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas, išskyrus 2 straipsnio 4 dalies 5 punkte numatytą atvejį, t. y. „tam tikrą darbą, kurį atlikti gali tik konkrečios lyties asmuo, kai dėl konkrečių profesinės veiklos rūšių pobūdžio arba dėl jų vykdymo sąlygų lytis yra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas, šis traktavimas yra teisėtas ir reikalavimas yra tinkamas (proporcingas)“. Taigi nurodytos normos pagrindu joje įtvirtinto reikalavimo pažeidimu laikytinas apribojimas priimti į darbą ar perkelti į aukštesnes pareigas atitinkamos

lyties atstovą, o nagrinėjama atveju norma, dėl kurios teismui kilo abejonių, nesuponuoja netinkamumo tarnybai dėl lyties.

Atsakovas Sveikatos apsaugos ministerija atsiliepime nurodė, jog, jo nuomone, ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui ir Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktui dėl šių argumentų:

1. Remiantis Konstitucinio Teismo praktika, lyčių objektyvių skirtumų pagrindu vyrams ir moterims gali būti taikomi skirtingi reikalavimai.

2. Ginčijamoje normoje numatyti minimalaus ūgio reikalavimai asmenims, siekiantiems būti priimtais į vidaus tarnybą, negali būti suprantami kaip diskriminacinio pobūdžio, kadangi Sąvado reikalavimai taikomi visiems asmenims be išlygų, priimamiems į vidaus tarnybą, ir jie yra vienodi visiems nepriklausomai nuo to, kokias pareigas siekia užimti.

3. Vidaus (statutinė) tarnyba pasižymi didesne profesine rizika, kuri gali pasireikšti tiek didesne psichologine įtampa, tiek fiziniu krūviu, neatsižvelgiant į tai, kokias pareigas užima pareigūnas bei kokias funkcijas jam pavesta vykdyti, todėl kiekvienam į tarnybą priimamam asmeniui turi būti taikomi tokie sveikatos būklės reikalavimai, kurie kiekvienoje situacijoje leistų tinkamai vykdyti savo funkcijas. Statutinė tarnyba Kalėjimų departamente ir jam pavaldžiose įstaigose, atsižvelgiant į funkcijų specifiką, tarnybos tikslą, tarnybos eigos ypatybes, yra panaši į vidaus tarnybą, todėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro, sveikatos apsaugos ministro ir vidaus reikalų ministro 2010 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. 1R-211/V-863/1V-612 yra patvirtintos Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų pareigūnų privalomų periodinių sveikatos patikrinimų taisyklės, kurių 2 punktas nustato, kad asmenims, priimamiems į tarnybą Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžiose įstaigose, ir šiose įstaigose tarnaujantiems pareigūnams taikomi tokie patys tinkamumo tarnybai sveikatos būklės reikalavimai, kokie yra nustatyti asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, ir pareigūnams, tarnaujantiems vidaus tarnybos sistemoje.

4. Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Mokslo ir doktorantūros reikalų prodekanė prof. J. Tutkuvienė yra nurodžiusi, jog Lietuvos populiacija yra tarp aukštaūgių; apatinė populiacijos normalaus ūgio įvairovės riba nustatoma pagal ūgio matavimų diagramų trečiojo procentilio reikšmę: Lietuvos moterų ūgio ši reikšmė yra 156 cm, vyrų – 168 cm; jeigu individo ūgis yra žemesnis nei trečiojo procentilio reikšmės ūgis pagal lytį, dažniausiai tai neturi ryšio su tam tikromis organizmo patologijomis; prof. J. Tutkuvienės teigimu, klausimą, ar ūgis per mažas tarnybai, sprendžia gydytojų komisija, remdamasi teisės aktuose įtvirtintais reikalavimais.

5. Morfologiniais ir funkcinės būklės tyrimais įrodyta, kad žmogaus fizinis pajėgumas (jėga, ištvermė ir energijos sanakaupa) su jo morfologiniais ir fiziologiniais duomenimis yra tiesiogiai susijęs. Minimaliomis morfologinių dydžių ribomis, nustatytomis asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, tarnybą Kalėjimų departamente ir jam pavaldžiose įstaigose, siekiama užtikrinti šių statutinių tarnybų profesionalumą ir efektyvumą. Dėl šių statutinių tarnybų pareigūnų profesinės veiklos sričių ir pobūdžio, fiziniam pajėgumui apibrėžti numatytosios ligų ir sveikatos problemų ribinės normos yra esminės, o nustatyti reikalavimai yra proporcingi, nes juo siekiama teisėtų viešojo saugumo tikslų. Šiuo aspektu, atsakovo nuomone, nagrinėjama situacija bei precedentas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje Nr. C-229/08 yra tapatūs, o morfologinių parametrų, kurie yra gamtos duotybė, ribinių normų, būtinų tinkamam fiziniam pajėgumui statutinėje tarnyboje, nustatymas nėra diskriminacinis.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

III.

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 1V-380/V-618 „Dėl Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokyti vidaus reikalų

profesinio mokymo įstaigose, kitose mokymo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado patvirtinimo“ patvirtintas Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose mokymo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvadas (toliau – ir Sąvadas). Pagal Sąvado 17 punktą dėl ligos ir sveikatos sutrikimo – nepakankamas fizinis išsivystymas – nauji priimamieji pripažįstami netinkamais tarnybai. Kaip matyti iš šio Sąvado, asmenų, pretenduojančių į vidaus tarnybą, pageidaujančių mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnų tinkamumas vidaus tarnybai nustatomas vadovaujantis ir tuo, kuriai asmenų grupei jie priskirtini (asmenų, pretenduojančių į vidaus tarnybą, pageidaujančių mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo bei kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei pareigūnų, priklausomai nuo jų pareigybių aprašymuose nurodytų funkcijų, išskyrimas į minėtas tris grupes apibrėžtas Sąvado 2, 3 ir 4 išnašose) – pagal Sąvado I, II ir III skiltis priklausomai nuo priskirtinumo tam tikrai grupei tam tikrais atvejais konkrečios ligos bei sveikatos sutrikimai vertinami skirtingai asmenų, kuriems tokios ligos ar sveikatos sutrikimai nustatomi, tinkamumo vidaus tarnybai prasme. Tačiau nagrinėjamu atveju pažymėtina, jog pagal Sąvado 17 punktą nauji priimamieji dėl nepakankamo fizinio išsivystymo pripažįstami netinkamais vidaus tarnybai, nepriklausomai nuo to, pagal kurią skiltį vertintina jų sveikatos būklės atitiktis reikalavimams (t. y. nepriklausomai, kuriai asmenų grupei asmuo priskirtinas).

Sąvado taikymo ypatybės išdėstytos šio Sąvado priede Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose mokymo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado taikymo paaiškinimai (toliau – ir Sąvado taikymo paaiškinimai), kurio 17 punktas nustato:

„Nepakankamas fizinis išsivystymas. Šis punktas apima nepakankamą fizinį išsivystymą, kai tiriamojo asmens kūno morfologiniai ir funkciniai rodikliai yra lygūs arba mažesni už labai mažus morfologinius ir funkcinis rodiklius, nustatytus 18 metų amžiaus asmenims. Nustatant nepakankamą fizinį išsivystymą vadovaujama šiame punkte įtvirtintais bei kitais, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos rekomenduotais, morfologiniais ir funkciniais rodikliais (proporcijos, funkciniai rodikliai, lytinio brendimo požymiai).

Dėl nepakankamo fizinio išsivystymo netinkamais tarnybai pripažįstami nauji priimamieji vyrai, kurių ūgis mažesnis kaip 160 cm, moterys, kurių ūgis mažesnis kaip 155 cm. Kūno svorio trūkumas nustatomas remiantis kūno masės indeksu (toliau - KMI), kuris yra lygus tiriamojo kūno masę kilogramais (kg) padalijus iš ūgio (metrais) kvadratu ($KMI = \text{kūno masė (kg)} : \text{ūgis (m)}^2$). Dėl nepakankamo fizinio išsivystymo netinkamais tarnybai pripažįstami nauji priimamieji vyrai, kurių KMI mažesnis kaip 18,1, moterys, kurių KMI mažesnis kaip 17,6.

Dėl naujų priimamųjų su dideliais krūtinės ląstos pakitimais (deformacijomis) arba kitokiais atskirų kūno dalių defektais sprendimai priimami vadovaujantis sąvado punktais, kuriuose išdėstyti šių organų funkciją nusakantys kriterijai. Jei tiriamajam nustatomas nepakankamas fizinis išsivystymas ir protinio atsilikimo požymiai, sprendimas priimamas vadovaujantis sąvado 1 ir 17 punktais.“

Kaip matyti iš Vilniaus apygardos administracinio teismo 2010 m. gruodžio 1 d. nutarties motyvų, abejonės pareiškėjui yra kilusios dėl Sąvado taikymo paaiškinimų 17 punkto 2 dalies ta apimtimi, kuria nustatyta, kad dėl nepakankamo fizinio išsivystymo netinkamais tarnybai pripažįstami nauji priimamieji vyrai, kurių ūgis mažesnis kaip 160 cm, moterys, kurių ūgis mažesnis kaip 155 cm.

Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pažymi, jog vidaus reikalų ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2007 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. 1V-102/V-172 buvo padaryti tam tikri vidaus reikalų ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymo Nr. 1V-380/V-618 pakeitimai – *inter alia* įsakymo antraštės bei priedo antraštės pakeitimai, po žodžio „kitose“ vietoj žodžio „mokymo“ įrašant „švietimo“. Taip pat šiuo bei vidaus reikalų ministro ir sveikatos

apsaugos ministro 2009 m. rugsėjo 1 d. įsakymu Nr. 1V-471/V-715 buvo pakeistos Sąvado 2, 3 ir 4 išnašos, apibrėžiančios jau minėtas asmenų grupes, kurių tinkamumas vidaus tarnybai, atsižvelgiant į jų sveikatos būklę (nustatytas ligas ar sveikatos sutrikimus), tam tikrais atvejais vertintinas skirtingai. Tačiau, kaip jau minėta, šioje norminėje administracinėje byloje ginčijamo teisinio reguliavimo atžvilgiu toks asmenų išskyrimas nėra reikšmingas, taigi darytina išvada, jog po šių pakeitimų ginčijamas teisinis reguliavimas iš esmės nebuvo pakeistas.

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, išplėstinė teisėjų kolegija daro išvadą, jog pareiškėjas ginčija vidaus reikalų ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 1V-380/V-618 (2007 m. kovo 22 d. įsakymo Nr. 1V-102/V-172 redakcija) patvirtinto Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado priedo „Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado taikymo paaiškinimai“ 17 punkto 2 dalį ta apimtimi, kuria nustatyta, kad dėl nepakankamo fizinio išsivystymo netinkamais tarnybai pripažįstami nauji priimamieji vyrai, kurių ūgis mažesnis kaip 160 cm, moterys, kurių ūgis mažesnis kaip 155 cm.

IV.

Ginčijamas norminis administracinis aktas skirtas nustatyti sveikatos būklės reikalavimus asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams. Kaip matyti iš vidaus reikalų ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymo Nr. 1V-380/V-618 preambulės, jis priimtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos 2003 m. balandžio 29 d. įstatymu Nr. IX-1538 patvirtinto Vidaus tarnybos statuto (toliau – ir Vidaus tarnybos statutas) 6 straipsnio 1 dalies 4 punktu, bei atsižvelgiant į Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 2 dalį, 7 straipsnio 3 dalies 1 punktą, 8 straipsnio 4 dalį, 16 straipsnio 4 dalį ir 53 straipsnio 1 dalies 4 punktą.

Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnis nustato reikalavimus asmeniui, pretenduojančiam į vidaus tarnybą. Pagal šio straipsnio 1 dalį (2006 m. liepos 19 d. įstatymo Nr. X-804 redakcija) pretenduojantis į vidaus tarnybą asmuo turi:

- 1) būti Lietuvos Respublikos pilietis ir mokėti lietuvių kalbą;
- 2) būti nepriekaištingos reputacijos, sukakęs ne mažiau kaip 18 metų ir ne daugiau kaip 30 metų (asmuo, turintis aukštąjį universitetinį arba aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą – ne daugiau kaip 35 metus). Asmuo laikomas nepriekaištingos reputacijos, jei nėra šio Statuto 11 straipsnio 1 dalies 2-4, 6 punktuose ir 2 dalyje nurodytų aplinkybių;
- 3) turėti ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą;
- 4) būti tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje. Sveikatos būklės reikalavimus nustato vidaus reikalų ir sveikatos apsaugos ministrai;
- 5) būti tokio bendro fizinio pasirengimo, kuris leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje. Bendro fizinio pasirengimo reikalavimus nustato vidaus reikalų ministras;
- 6) būti baigęs vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigą ar kitą švietimo įstaigą arba vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos įvadinio mokymo kursus.

Taigi norminis administracinis aktas, ginčijamas tam tikra apimtimi, priimtas realizuojant Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintą įstatymų leidėjo pavedimą vidaus reikalų ministrui ir sveikatos apsaugos ministrui nustatyti sveikatos būklės reikalavimus pretenduojantiems į vidaus tarnybą asmenims.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, jog galimas norminio administracinio akto ar atskirų jo nuostatų priėmimas įgaliojimų neturinčio subjekto reiškia, jog toks norminis administracinis aktas ar jo nuostatos apskritai negalėjo būti priimtas (Lietuvos

vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gruodžio 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-444-20/2007, 2008 m. lapkričio 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-444-4/2008 ir kt.). Teismas, nagrinėdamas norminio administracinio akto teisėtumo bylą, turi nustatyti visas bylai svarbias aplinkybes ir visapusiškai, objektyviai jas iširti (Administracinių bylų teisenos įstatymo 81 straipsnis, 89 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 114 straipsnio 1 dalis). Taigi konstatuotina, jog teismas, neperžengdamas savo kompetencijos ribų, turi teisę patikrinti ir įvertinti, ar atsakovams buvo suteikti įgaliojimai nustatyti ginčijamą teisinį reguliavimą ir ar atsakovai neperžengė savo kompetencijos ribų.

V.

Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 punktas (1999 m. birželio 17 d. įstatymo Nr. VIII-1234 redakcija, galiojusi ginčijamo įsakymo priėmimo metu) nustatė, jog vienas iš demokratinio valstybės administravimo principų, kuriais vadovaujasi viešojo administravimo subjektai savo veikloje, yra įstatymo viršenybės principas, reiškiantis, kad viešojo administravimo subjektų kompetencija turi būti nustatyta šio įstatymo, o veikla atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus; administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais. Šiuo metu galiojančios redakcijos Viešojo administravimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte įstatymo viršenybės principas apibrėžtas iš esmės analogiškai. Pažymėtina, jog būtinybė paisyti aukštesnės galios teisės aktuose nustatytos kompetencijos ribų detalizuota ir kitose nuostatose, pavyzdžiui, jau minėto Viešojo administravimo įstatymo (1999 m. birželio 17 d. įstatymo Nr. VIII-1234 redakcija, galiojusi ginčijamo įsakymo priėmimo metu) 6 straipsnio 2 dalis nustatė, jog norminius administracinius aktus turi teisę priimti tik viešojo administravimo subjektai, turintys įstatymų numatytus įgaliojimus pagal nustatytą kompetenciją.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje taip pat ne kartą yra pabrėžęs būtinybę viešojo administravimo subjektams laikytis įstatymų viršenybės principo, nurodydamas, kad viešojo administravimo subjektų kompetencija turi būti nustatyta įstatymu, veikla vykdoma tik jiems priskirtos kompetencijos ribose, o bet kokie viešojo administravimo subjektų veiksmai ar sprendimai, priimti viršijant nustatytą kompetenciją, pripažįstami neteisėtais (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. liepos 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I¹-2/2006, 2008 m. lapkričio 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-4/2008, 2011 m. gegužės 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-444-14/2011 ir kt.).

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, aiškindamas konstitucinį teisinės valstybės principą, ne kartą yra konstatavęs, kad šis principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydamai savo įgaliojimų <...> (2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2009 m. kovo 2 d. nutarimai). Proporcingumo principas, kaip vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų, reiškia, kad įstatyme numatytos priemonės turi atitikti teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, kad šios priemonės turi būti būtinos minėtiems tikslams pasiekti ir kad šios priemonės neturi varžyti asmens teisių ir laisvių akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti (Konstitucinio teismo 2009 m. gruodžio 11 d., 2010 m. balandžio 20 d. nutarimai). Iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos. Šis reikalavimas *inter alia* reiškia, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, taip pat kad žemesnės galios teisės aktuose draudžiama nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytuoju aukštesnės galios teisės aktuose (Konstitucinio Teismo 2004 m. rugsėjo 15 d., 2005 m. sausio 19 d., 2005 m. rugsėjo 20 d. nutarimai ir kt.). Poįstatyminiu teisės aktu yra realizuojamos įstatymo normos, todėl poįstatyminiu teisės aktu negalima pakeisti įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo

normomis, nes taip būtų pažeista Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų viršenybė poįstatyminių teisės aktų atžvilgiu (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d. nutarimas).

VI.

Kaip minėta, Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 1 dalies 4 punkte vidaus reikalų ministrui ir sveikatos apsaugos ministrui yra įtvirtintas pavedimas nustatyti sveikatos būklės reikalavimus pretenduojantiems į vidaus tarnybą. Tačiau, atsižvelgiant į jau minėtus argumentus, konstatuotina, jog įgyvendindami minėtą diskreciją atsakovai yra saistomi pirmiausia Konstitucijos normų ir principų (*inter alia* konstitucinio teisinės valstybės ir iš jo išplaukiančių principų), o taip pat Vidaus tarnybos statuto nuostatų.

Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 1 dalies 4 punktas nustato, jog pretenduojantis į vidaus tarnybą, be kitų šiame straipsnyje įtvirtintų reikalavimų, turi būti tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, jog būtent ši nuostata imperatyviai įtvirtina vidaus reikalų ministro ir sveikatos apsaugos ministro kompetencijos nustatyti sveikatos būklės reikalavimus pretenduojantiems į vidaus tarnybą ribas, t. y. nustatant sveikatos būklės reikalavimus, kurie savo esme yra vienas iš asmenų teisės stoti į vidaus tarnybą ribojimų, jie turi būti proporcingi siekiamam tikslui – užtikrinti, jog asmens, pretenduojančio į vidaus tarnybą, įvertinus šios tarnybos specifiką (Vidaus tarnybos statuto 3 straipsnyje įtvirtinti vidaus tarnybos principai, tarp jų – nuolatinis bendrųjų pareigūno pareigų vykdymo principas), sveikatos būklė bus tokia, kuri leistų jam eiti pareigas vidaus tarnyboje.

Ginčijama nuostata nustatyta, jog dėl nepakankamo fizinio išsivystymo netinkamais tarnybai pripažįstami nauji priimamieji vyrai, kurių ūgis mažesnis kaip 160 cm, moterys, kurių ūgis mažesnis kaip 155 cm. Pirmiausia pastebėtina, jog atsakovai nepateikė jokių objektyvių įrodymų, jog faktas, kad asmuo yra žemesnis nei nurodytos ūgio ribos (vyras, žemesnis nei 160 cm, moteris, žemesnė nei 155 cm), pats savaime, nesiejant to su tam tikrais sveikatos sutrikimais, yra pakankamas pagrindas konstatuoti asmens nepakankamą fizinį išsivystymą kaip ligą ar sveikatos sutrikimą, dėl kurio asmuo pripažintinas netinkamu vidaus tarnybai, t. y. konstatuoti, jog tokio asmens sveikatos būklė neleidžia jam eiti pareigų vidaus tarnyboje. Atvirksčiai – byloje esančioje Lygių galimybių kontrolieriaus surinktoje medžiagoje pabrėžiama, jog žemas ūgis pats savaime yra nebūtinai susijęs su tam tikromis patologijomis.

Kaip matyti iš Sąvado 17 punkto, nurodytas reikalavimas – naujai priimamojo vyro ūgis turi būti ne mažesnis kaip 160 cm, naujai priimamos moters ūgis turi būti ne mažesnis kaip 155 cm – yra nustatytas visiems naujai priimamiems į vidaus tarnybą, nepriklausomai nuo to, į kokias konkrečias pareigas pretenduoja asmuo, kokio pobūdžio pareigybės, į kurią pretenduojama, funkcijos ir pan., nors vidaus tarnybos sistemos įstaigos (ir atitinkamai jose tarnaujančių pareigūnų pareigybės), priklausomai nuo joms pavestų uždavinių bei funkcijų ypatybių, pasižymi itin didele įvairove. Pavyzdžiui, kaip matyti iš jau minėtų Sąvado 2, 3 ir 4 išnašų, nustatyti sveikatos būklės reikalavimai taikomi pretenduojantiems į vidaus tarnybą bei pareigūnams, kurių pareigybių aprašymuose nurodomos funkcijos daugiausia susijusios su organizuotų ginkluotų (specialiųjų) operacijų ne karo metu vykdymu, saugomų asmenų saugojimu ir pan. (2 išnaša), kurių pareigybių aprašymuose nurodomos funkcijos daugiausia susijusios su nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencija prižiūrime teritorijoje; pastatų, objektų saugojimo ir periodinio patruliavimo apžiūrint saugomas teritorijas vykdymu ir pan. (3 išnaša), bei kurių pareigybių aprašymuose nurodomos funkcijos daugiausia susijusios su budėjimu patalpose, atliekant informacijos ir operatyvaus valdymo funkcijas; intelektinės žvalgybos, intelektinės apsaugos vykdymu; ikiteisminio tyrimo atlikimu, nevykdant operatyvinės veiklos funkcijų, techninės saugos sistemų, priemonių projektavimu, rengimu, eksploatavimu bei jų priežiūra; vidaus reikalų įstaigų ar jų padalinių administravimu; dokumentų rengimo arba (ir) kitos administravimo veiklos vykdymu ir pan. (4 išnaša). Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, tokia vidaus tarnybos sistemos pareigūnų atliekamų funkcijų įvairovė savaime suponuoja ir galimybę, o kartu ir būtinybę tam tikrais atvejais nustatyti tam tikrus specifinius reikalavimus,

būtinus konkrečioms pareigoms atlikti. Taigi išplėstinė teisėjų kolegija nekvestionuoja galimybės nustatyti tam tikroms pareigybėms (jų grupėms ar pan.) specifinius reikalavimus, *inter alia* susijusius su asmens sveikatos būkle, fizinėmis ypatybėmis (o galimai ir ūgiu, kaip vienu iš asmens morfologinių ir funkcinių rodiklių), fiziniais gebėjimais, jeigu tai būtina siekiant užtikrinti, jog asmuo galėtų atlikti konkrečiai pareigybei priskirtas funkcijas. Tokie įgaliojimai, be kita ko, kildintini ir iš Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 2 dalies, kuri nustato, jog vidaus reikalų ministras ar jo įgalioti vidaus reikalų centrinių įstaigų vadovai gali nustatyti papildomus reikalavimus asmenims, pretenduojantiems tarnauti tam tikrų vidaus reikalų įstaigų padaliniuose; papildomi reikalavimai siejami su asmens intelektualiais, fiziniais ir praktiniais gebėjimais, sveikatos būkle, moraliniu ir psichologiniu tinkamumu eiti tam tikras pareigas atitinkamuose padaliniuose. Tačiau kaip seka iš šios nuostatos, tokie papildomi specialūs reikalavimai gali būti nustatomi konkrečioms pareigybėms (padaliniais). Be to, atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, nustatant tokius reikalavimus turi būti paisoma Konstitucijos normų ir principų, aukštesnės galios teisės aktų ir tokie reikalavimai turi būti konstituciškai pateisinami, kadangi priešingu atveju būtų pažeista Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta piliečių teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą bei 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta kiekvieno žmogaus teisė laisvai pasirinkti darbą.

Nagrinėjamu atveju išplėstinė teisėjų kolegija daro išvadą, jog ginčijamas teisinis reguliavimas, pagal kurį nesant objektyvių duomenų, jog nurodytas ūgis (vyrams – mažesnis kaip 160 cm, moterims – mažesnis kaip 155 cm) savaime yra pagrindas konstatuoti esant tokią sveikatos būklę, kuri neleidžia eiti pareigų vidaus tarnyboje, nepriklausomai nuo to, į kokias konkrečiai pareigas asmuo pretenduoja, nėra proporcinga priemonė siekiamam tikslui – kad pretenduojantis į vidaus tarnybą būtų tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje.

Ginčijamu teisiniu reguliavimu ūgio ribojimas nustatytas pretenduojantiems į bet kokias pareigas vidaus tarnyboje, nepriklausomai nuo konkrečioms pareigybėms priskirtų uždavinių bei funkcijų, t. y. ribojimas nesiejamas su galimybe eiti pareigas vidaus tarnyboje ir neatsižvelgiama į tai, ar tikrai šios sąlygos neatitikimas (t. y. buvimas žemesnio ūgio, nei nustatyta) būtų objektyvi kliūtis atlikti konkrečiai pareigybei priskirtas funkcijas sveikatos būklės reikalavimų aspektu, dėl ko konstatotinas tokio ribojimo neproporcingumas siekiamo tikslo atžvilgiu. Kaip nurodo atsakovai, ginčijamas teisinis reguliavimas nustatytas siekiant užtikrinti, jog į vidaus tarnybą pretenduojantys asmenys būtų fiziškai pajėgūs, o taip pat kad toks reguliavimas suderintas su Asmenų, pretendujančių į vidaus tarnybą, bendrojo fizinio pasirengimo reikalavimais, patvirtintais vidaus reikalų ministro 2003 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. 1V-282. Neabejotinai pripažintina, jog nurodytas tikslas nuosekliai išplaukia iš Vidaus tarnybos statuto nuostatų, tačiau šiuo aspektu pastebėtina, jog reikalavimas pretenduojantiems į vidaus tarnybą būti tokio bendro fizinio pasirengimo, kuris leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje, Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas kaip savarankiškas reikalavimas. Taigi nėra jokių teisinių argumentų teigti, jog siekiant užtikrinti, kad asmenys, pretenduojantys į vidaus tarnybą, atitiktų šį savarankišką reikalavimą – t. y. būtų tokio bendro fizinio pasirengimo, kuris leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje, – būtina ir neišvengiama nustatyti iš esmės absoliutaus pobūdžio ribojimą ūgio pagrindu, kaip kad nagrinėjamu atveju, juolab siejant jį su sveikatos būkle, kuri leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje. Todėl tuo atveju, jei asmuo dėl savo ūgio objektyviai neatitinka nustatytų bendro fizinio pasirengimo reikalavimų, netinkamumas vidaus tarnybai gali būti konstatuojamas būtent šiuo pagrindu, o reikalavimas dėl ūgio šiuo aspektu pripažintinas pertekline priemone (ribojimu). Kita vertus, pastebėtina ir tai, jog šiuo atsakovų nurodytu aspektu (ūgį kaip vieną iš morfologinių ir funkcinių asmens rodiklių siejant su asmens fiziniu pajėgumu ir galimybe atitikti nustatytus fizinio pasirengimo reikalavimus), būtent per asmens atitikimą nustatytiems fizinio pasirengimo reikalavimams, o ne per ūgio ribojimą, yra galimybė atsižvelgti į kiekvieną konkretų atvejį ir jį vertinti individualizuotai tinkamumo vidaus tarnybai aspektu, tokiu būdu neabejotinai užtikrinant, jog nustatyta priemonė nevaržys asmenų teisių labiau, nei būtina.

Išplėstinė teisėjų kolegija, atsižvelgdama į nurodytas aplinkybes, konstatuoja, jog Sąvado taikymo paaiškinimų 17 punkto 2 dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas, kuriuo netinkamais vidaus tarnybai pripažįstami vyrai, kurių ūgis mažesnis kaip 160 cm, ir moterys, kurių ūgis mažesnis kaip 155 cm, ta apimtimi, kiek nustatytos ūgio ribos nediferencijuojamos pagal pareigybes, į kurias pretenduojama, bei kiek toks ribojimas nėra pagrįstas negalimumu atlikti konkrečioms vidaus tarnybos sistemos pareigybėms priskirtus uždavinius bei funkcijas, yra neproporcingas siekiamam tikslui, todėl negali būti pripažintas teisėtu. Taigi konstatuotina, jog nustatant ginčijamą teisinį reguliavimą buvo peržengtos Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinto pavidimo atsakovams ribos, todėl ginčijamas teisinis reguliavimas pripažintinas prieštaraujančiu Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

Pripažinus ginčijamą teisinį reguliavimą prieštaraujančiu Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 1 dalies 4 punktui, išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, jog nėra būtina tirti ginčijamo teisės akto atitikties kitoms pareiškėjo prašyme nurodytoms įstatymų nuostatoms. Atsižvelgiant į tai, teisėjų kolegija nepasisakys dėl ginčijamo akto atitikties Konstitucijos 29 straipsniui bei Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktui.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 115 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a :

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 1V-380/V-618 (2007 m. kovo 22 d. įsakymo Nr. 1V-102/V-172 redakcija) patvirtinto Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado priedo „Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado taikymo paaiškinimai“ 17 punkto 2 dalies pirmas sakinytis „Dėl nepakankamo fizinio išsivystymo netinkamais tarnybai pripažįstami nauji priimamieji vyrai, kurių ūgis mažesnis kaip 160 cm, moterys, kurių ūgis mažesnis kaip 155 cm“ ta apimtimi, kiek nustatytos ūgio ribos nediferencijuojamos pagal pareigybes, į kurias pretenduojama, bei kiek toks ribojimas nėra pagrįstas negalimumu atlikti konkrečioms vidaus tarnybos sistemos pareigybėms priskirtus uždavinius bei funkcijas, prieštarauja Vidaus tarnybos statuto, patvirtinto Lietuvos Respublikos 2003 m. balandžio 29 d. įstatymu Nr. IX-1538, 6 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

Sprendimas neskundžiamas.

Sprendimas skelbiamas leidinyje „Valstybės žinios“.

Teisėjai

KOPIJA TIKRA
Rastinės vedėja

Vaida Hopperienė

Roma Sabina Alimienė

Audrius Bakaveckas

Romanas Klišauskas

Arūnas Sutkevičius

Vaida Urmonaitė-Maculevičienė

